8.12.2022 Lakivaliokunta

Oikeudenhoidon selonteko

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Oikeudenhoidon keskeisiä ongelmia

- Oikeusprosessien kestot
- Oikeudenhoidon henkilöstön liiallinen kuormitus
- Riita-asioiden oikeudenkäyntien kalleus ja kuluriskit
- Rikosvastuun aiempaa alhaisempi toteutuminen
- Oikeusavun saatavuus matala- ja keskituloisilla
- Toiminnallisten ja turvallisuustavoitteiden saavuttaminen rangaistusten täytäntöönpanossa

Oikeudenhoidon toimijoiden henkilötyövuodet vuosina 2006, 2010, 2014, 2018 ja 2021 sekä muutos vuodesta 2006 vuoteen 2021

	2006	2010	2014	2018	2021	Muutos 2006–2021
Tuomioistuinlaitos	3 495	3 250	3 150	3 236	3 376	-119
Rikosseuraamuslaitos	3 133	2 961	2 734	2 498	2 561	-572
Ulosottolaitos	1 391	1 311	1 271	1 118	1 087	-304
Syyttäjälaitos	546	536	537	551	557	11
Julkinen oikeusapu	458	430	393	417	389	-69
Oikeusrekisterikeskus	50	50	115	151	163	113
Kuluttajariitalautakunta	30	33	32	37	35	5
YHTEENSÄ	9 103	8 571	8 232	8 008	8 196	-907

Tausta ja tavoitteet

- Oikeudenhoidon määrärahojen riittämättömyys ja toimijoiden toimintaedellytykset ovat olleet kauan merkittäviä huolia
- Tarve kattavalle selvitykselle oikeudenhoidon resurssivajeesta ja tilasta oli ilmeinen
- Tavoitteena on kuvata suomalaisen oikeudenhoidon nykytila, toiminnan rahoitusvaje ja kehityssuunnat, sekä
- Määritellä keskipitkän aikavälin tavoitteet oikeudenhoidon kohtuulliselle laadulle

Oikeudenhoidon rahoitusvaje

Pysyvä rahoitusvaje on keskimäärin
n. 90 milj. euroa vuodessa

Rahoitusvaje on laskettu henkilöresurssitarpeista

Lisäresursseilla parannetaan oikeudenhoidon toiminnallista suorituskykyä ja tuottavuutta

Nykyisellä vaalikaudella on lisätty pysyviä vuosittaisia oikeudenhoidon resursseja 80 milj. eurolla.

Henkilöstö

- Oikeudenhoidon henkilöstöresurssit ovat nyt riittämättömät ja työkuormat liian suuria
- Tarve lisätä asteittain henkilöstöä, vuonna 2030 yhteensä 1200 htv
  - 1/3 tuomioistuimiin, syyttäjiin ja oikeusapuun
  - 1/3 rangaistuksen täytäntöönpanoon
  - 1/3 muille oikeudenhoidon toimijoille
- Oikeudenhoidon toimijat kohtaavat merkittäviä rekrytointihaasteita
- Työnteon tapoja ja työntekoa tukevia tietojärjestelmiä sekä prosesseja on kehitettävä

Selonteon kattavuus, menot ja tulot

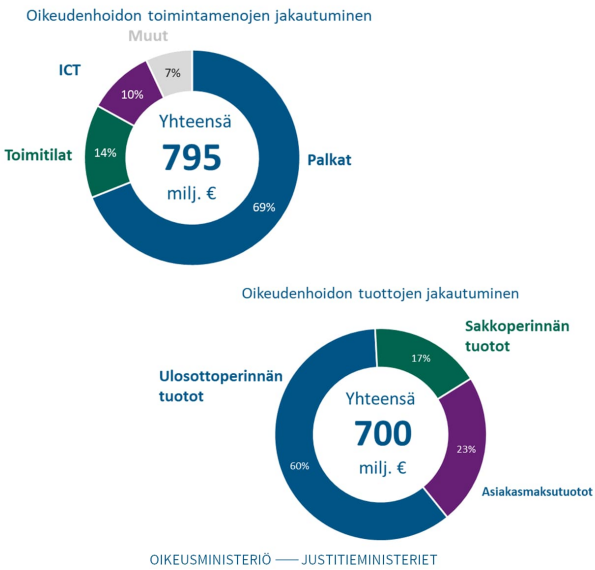

Toimijat:
tuomioistuinlaitos
Syyttäjälaitos
Ulosottolaitos
Rikosseuraamuslaitos
oikeusapu- ja edunvalvontapiirit
Oikeusrekisterikeskus
Kuluttajariitalautakunta
yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta

Oikeudenhoidon tavoitteet

- Suomalainen oikeusvaltio on vankalla pohjalla. Ongelmakohtia ovat mm. oikeusprosessien pituus ja oikeudenkäyntien kalleus
- Selontekoon on koottu tiedot mukana olevien toimijoiden käsittelyaikaa ja asiamääriä koskevista tavoitteista
- Tarvittavat pysyvät henkilöresurssit on laskettu tavoitetilojen pohjalta. Ilman lisäresursseja on toimijoiden tavoitteet määriteltävä uudestaan
- Pitkällä ja keskipitkällä aikavälillä on pyrittävä selonteossa asetettuja tavoitteita parempaan. Tämä edellyttää henkilöstöresurssien lisäksi lainsäädännön ja tietojärjestelmien uudistamista

Oikeudenhoidon toiminnan tunnusluvut v* 2011, nykyään sekä tavoitetilassa

Toimiala	Tavoitteen kuvaus	V. 2011	Nykytila	Tavoitetila
Tuomioistuimet	**Keskimääräinen käsittelyaika**			
	Rikosasiat, kaikki (käo)	3,5 kk	5,8 kk	4 kk
	Rikosasiat, kirjalliset (käo)	1,7 kk	2,7 kk	2 kk
	Rikosasiat, pääkäsittely (käo)	3,9 kk	6,8 kk	5 kk
	Laajat riita-asiat (käo)	8,4 kk	9,7 kk	7 kk
	Summaariset riita-asiat (käo)	2,4 kk	2,6 kk	2 kk
	Hovioikeus[13]	6,3 kk	6,4 kk	5 kk
	Hallinto-oikeus	7,8 kk	9,6 kk	7 kk
	Työtuomioistuin	5,6 kk	14,3 kk	6 kk
	Markkinaoikeus	8,3 kk	7,9 kk	6 kk
	Vakuutusoikeus	11,5 kk	12,2 kk	7 kk
	KKO, valituslupa hylätty	5,0 kk	4,0 kk	4 kk
	KKO, asiaratkaisu	18,6 kk	15,3 kk	15 kk
	KHO, valituslupa hylätty	9,6 kk	6-7 kk	5 kk
	KHO, asiaratkaisu	13,7 kk	11,8 kk	11 kk

[13] Hovioikeuksissa keskimääräinen käsittelyaika pääkäsittelyssä käsiteltävissä asioissa (26 % valituksista) on vuonna 2021 ollut 13,0 kuukautta ja kirjallisesti käsiteltävissä asioissa 4,2 kuukautta.

Oikeudenhoidon toiminnan tunnusluvut v* 2011, nykyään sekä tavoitetilassa

Toimiala	Tavoitteen kuvaus	V. 2011	Nykytila	Tavoitetila
Julkinen oikeusapu	Asiamäärän kasvu			4 500
	Jonotusaika	13,1 pv	13,6 pv	8 pv
Ulosottolaitos	Keskimääräinen käsittelyaika	-	9,1 kk	alle 7,6 kk
	Perintätulos[14]	0,94 mrd. e	1,2 mrd. e	1,2 mrd. e
	, mistä valtiolle tilitettävät	0,45 mrd. e	0,43 mrd.e	0,43 mrd. e
	Ulosottomaksutulot	68,7 milj. e	83,7 milj. e	84 milj. e
Syyttäjälaitos	**Keskimääräinen käsittelyaika**			
	Kaikki asiat	1,9 kk	2,5 kk	1,8 kk
	Yksinkertaiset asiat	1,6 kk	1,9 kk	1,5 kk
	Keskivaikeat asiat	2,8 kk	4,2 kk	2,7 kk
	Vaativat asiat	4,1 kk	5,5 kk	3,9 kk

[14] Perintätulosta vähentävät toteutuessaan suunnitellut ulosottokaaren muutokset suojaosuuden nostosta ja vapaakuukausien lisäämisestä.

Oikeudenhoidon toiminnan tunnusluvut v* 2011, nykyään sekä tavoitetilassa

Toimiala	Tavoitteen kuvaus	V. 2011	Nykytila	Tavoitetila
Rikosseuraamuslaitos	Vangin kuntouttava toiminta	16 h/vko	21 h/vko	35 h/vko
	Yhdyskuntaseuraamuksissa toimintaan osallistuneet	-	7 %	15 %
	Sellin ulkopuolinen aika	-	-	8 h/päivä
	Erillään pidettävän vangin toiminta-aika	-	-	2 h/päivä
	Laitosturvallisuusindeksi[15]	-	118	95
Yleinen edunvalvonta	Päämiesmäärän kasvu per vuosi			1 000
	Päämiesmäärä per htv	58	66	67
Talous- ja velkaneuvonta	Asiamäärän kasvu			7 000
Kuluttajariitalautakunta	Keskimääräinen käsittelyaika	8 kk	14 kk	6 kk
Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta	Keskimääräinen käsittelyaika	-		
Oikeusrekisterikeskus	Täytäntöönpannut saatavat per htv	23 635 kpl	17 184 kpl	25 000 kpl
	Täytäntöönpanokustannukset per htv	3,90 euroa	7,11 euroa	4,00 euroa
	Luovutetut rekisteritiedot per htv	48 645 kpl	48 948 kpl	50 000 kpl
	Luovutetut rekisteritiedot, kustannukset per htv	1,86 euroa	1,90 euroa	1,80 euroa

Keskimääräinen käsittelyaikatavoite ei ole minkään yksittäisen jutun käsittelyä ohjaava tavoiteaika, vaan se kuvaa toimijan tai asiaryhmän kaikkien asioiden keskimääräistä tilannetta.

[15] Laitosturvallisuusindeksi kostuu vankiloiden säilytysvarmuutta, väkivalta- ja voimankäyttötilanteita sekä päihteiden käyttöä kuvaavista osioista. Mitä matalampi luku, sen parempi turvallisuus.

Oikeudenhoidon lisäresurssien tarve

Määrärahatarve	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Htv-lisäysten määrärahatarve	66,1	71,0	78,0	78,0	78,7	79,4	80,0
Rakenteellinen uudistaminen	3,4	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2
Laadun parantaminen	18,2	18,2	18,2	18,2	18,2	18,2	18,2
Bruttomäärärahatarve	**87,7**	**92,4**	**99,4**	**99,4**	**100,0**	**101,8**	**101,5**
Tuottavuuden parantaminen				-5,0	-10,0	-15,0	-15,0
Nettomäärärahatarve (rahoitusvaje) yhteensä (pyöristetty)	**90 milj.e**	**90 milj.e**	**100 milj.e**	**95 milj.e**	**90 milj.e**	**85 milj.e**	**85 milj.e**

- Pysyvän lisäresursoinnin tarve on keskimäärin 90 milj. euroa vuodessa.
- Rakenteellisella uudistamisella tarkoitetaan oikeusapu- ja edunvalvonnan keskushallintoa sekä sovittelutoiminnan valtakunnallistamista.
- Laadun parantamisella tarkoitetaan julkisen oikeusavun saatavuuden ulottamista keskituloisille sekä palvelun tarjonnan turvaamista yksityisten oikeusavustajien palkkiotasoa korottamalla.

31 Toimenpide-ehdotusta, pääkohtia

Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen

- Keskimäärin 90 milj. euron vuosittainen lisärahoitus
- Hyvä taloudenpito
- Parannetaan tuottavuutta
- Toimintaa tukevat tilat

Sisäisten rakenteiden ja prosessien tehostaminen

- Riita- ja rikosasioiden menettelysääntöjen ajantasaistaminen
- Painopiste ensiasteen tuomioistuinkäsittelyissä
- Tuottava ICT-ohjaus
- Viranomaisyhteistyön tehostaminen
- Sovittelutoiminnan valtiollistaminen

Oikeuspalvelujen saatavuuden ja asiakaspalvelun parantaminen

- Tavoitteet käsittelyajoista ja palvelulupauksista
- Asiointipalvelujen kehittäminen
- Palvelujen saatavuuden parantaminen sektoreilla

Oikeudenhoidon selonteko

Selonteko on valmisteltu oikeusministeriön johdolla. Oikeusministeriö asetti selonteon valmistelemiseksi ministeriön, hallinnonalan ja järjestöjen edustajista koostuvan ohjausryhmän ja koordinaatioryhmän. Muille keskeisille sidosryhmille järjestettiin valmistelun aikana kaksi laajapohjaista kuulemis- ja keskustelutilaisuutta.

